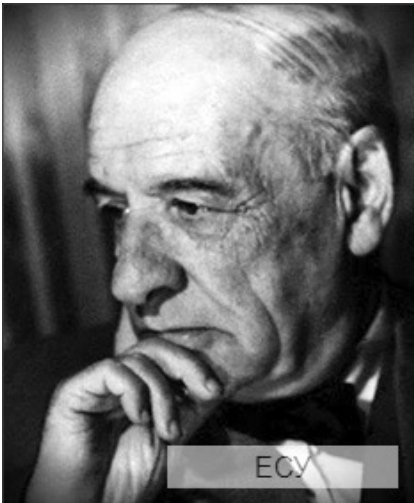

Ортеґа-і-Ґассет Хосе

ОРТЕґА-І-ҐАССЕТ Хосе (Ortega y Gasset José; 09. 05. 1883, Мадрид – 18. 10. 1955, там само) – іспанський філософ, есеїст, громадський діяч. Закін. Мадрид. ун-т (1904), потім навч. у Німеччині. Наук. кар’єру розпочав у молодому віці як неокантіанець. Власні ідеї став розвивати від 1910, будучи проф. метафізики Мадрид. ун-ту (до 1936). Через події громадян. та 2-ї світ. воєн змушений був залишити Іспанію. Повернувшись у Мадрид, 1948 спільно з Х. Марсіусом заснував Гуманітар. ін-т, в якому читав лекції. О. вважають постаттю першої величини у новітній інтелектуал. історії Іспанії, його порівнюють із франц. та нім. екзистенціалістами й феноменологами. Своєю філософією дав відповідь на потребу іспан. сусп-ва у формуванні нової нац. ідентичності після завершення імпер. історії. Як письменник, засн. (1923) та ред. ж. «Revista de Occidente», низки період. видань та серії книжок сприяв поширенню в Іспанії модер. європ. ідей. Його значний твор. доробок містить праці з історії, політики, естетики, мистецтвознавства, історії філософії, метафізики, теорії пізнання та етики. У праці «Meditaciones del Quijote» («Роздуми про Дона Кіхота», 1914) запропонував власну філос. позицію, яку розвивав упродовж свого життя і найвиразніше представив у незавершеній та надрук. після смерті роботі «La Idea de principio en Leibniz y la evolución de la teoría deductiva» («Ідея начала у Лейбніца та еволюція дедуктивної теорії», 1947; опубл. 1958). Стверджував, що природн. науки не здійснили прогресу у вивченні людини. Натомість запропонував власну філософію, яку називав «раціовіталізмом». Останній ґрунтується на критиці ним ідеалізму та реалізму. Визнання життя як діалектики між «Я» та ситуації, в якій знаходиться «Я», визначає осн. положення «раціовіталізму»: «Я – це Я та мої обставини» та «Моє життя – це завдання», тобто проект, у відповідності до якого індивід творить себе. Надавав перевагу поняттю «життєвий розум» як інструменту вдосконалення життя. Вважав, що на відміну від «чистого розуму» «життєвий розум» підважує ідею об’єктив. істини, бо дає змогу визнання перспективи індивід. розвитку кожної людини. «Перспективізм» розумів як процес реалізації окремим індивідом унікал. суми можливостей, що містить у собі світ. Мету життя формулював як прагнення «стати собою» завдяки поєднанню внутр. та зовн. життєвих чинників. Приділяв особливу увагу автономності та спонтанності індивід. життя. Заперечував можливість визначення фіксов. природи людини з тим, аби розширити простір індивід. свободи з метою перетворення дійсності. На відміну від екзистенціалізму Ж.-П. Сартра, політично залишався прихильником аристократ. правління, завдяки якому еліти спроможні розвивати культуру. У праці «Rebelión de las Masas» («Бунт мас», 1929), що принесла йому міжнар. визнання, стверджував, що масова культура породжує безлад та домінування посередності й невігластва, бо позбавлена цінностей та візії розвитку культури. Вважав, що схильність до матеріал. комфорту, пасивність та неорганізованість мас сприяють маніпулюванню ними в інтересах тоталітар. влади. Окремі праці О. перекладені укр. мовою: «Бунт мас» (В. Бурґгардт, Юрій Клен), «Тема нашої доби» (В. Бурґгардт), «Роздуми про Дона Кіхота» (Г. Верба), «Безхребетна Іспанія (Деякі історичні зауваги)», «До питання про фашизм», «Занепад революцій. Епілог про розчаровану душу», «Тема нашої доби», «Думки про роман», «Історичний сенс Ейнштейнкової теорії», «Кант», «Мистецтво в теперішньому і майбутньому», «Чиста філософія» (усі – В. Сахно), «Дегуманізація мистецтва» (О. Товстенко). На ідеї О. в укр. гуманітар. та соц.-філос. думці посилалися В. Бакіров, Д. Сепетий, О. Саврук, О. Туренко, С. Гаєвська, О. Пронкевич та ін.

Основні праці

España invertebrada. 1921; La deshumanización del arte e Ideas sobre la novela. 1925; Unas lecciones de metafísica. 1966; Ideas y creencias. 1979 (усі – Мадрид).

Інформація про статтю

Автор:

О. Є. Гомілко [↗](#)

Авторські права:

Статтю захищено авторським правом згідно з чинним законодавством України. Докладніше див. розділ [Умови та правила користування електронною версією «Енциклопедії Сучасної України»](#) [↗](#)

Бібліографічний опис:

ДСТУ (7:1:2006) [▼](#)

Ортеґа-і-Ґассет Хосе / О. Є. Гомілко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-75927>

Тип публікації:

Енциклопедична стаття

Том ЕСУ:

24-й [↗](#)

Дата виходу друком тому:

2022

Дата останньої редакції статті:

2022

Цитованість статті:

[переглянути в Google Scholar](#) [↗](#)

Для навчання:

[використати статтю в Google Classroom](#) [↗](#)

Тематичний розділ сайту:

[Людина](#) [↗](#)

EMUID (ідентифікатор статті ЕСУ):

75927

